

Arbeidet i kommunestyregruppa Del 1

Et studiehefte i
Senterpartiskolen

Før vi begynner

Om studieheftet og kursopplegget

Både kommunestyregruppa og kommunerådet er viktige for gjennomføring og utvikling av politikken gjennom hele kommunestyreperioden. Studieheftet og kursopplegget skal bidra til utvikling av lokaldemokrati og lokalpolitikk gjennom kunnskap og kompetansebygging. Målgruppe er folkevalgte, tillitsvalgte og medlemmer i Senterpartiet, Senterkvinnene og Senterungdommen.

Studieopplegget er fleksibelt, men for godkjenning og rett til opplæringstilskudd kreves det **minimum fire hele klokketimer til sammen**, inkludert pauser. (Hvis dere f.eks. begynner kl 18 og slutter kl 21 regnes dette som tre studietimer, selv om dere har en innlagt kaffepause underveis.) Det er dessuten krav til minst fire deltagere, som er til stede minst 75% av tiden.

NB: Opplæringstilskudd utbetales per godkjent studietime, uavhengig av antall deltakere.

Arbeidsformer kan variere, men studieheftet legger opp til bruk av studieringmetodikk. Derfor er det lagt inn mange spørsmål til refleksjon og diskusjon. Oppgaven til kurslederen er å legge til rette for god dialog, og sørge for at alle deltar aktivt. Studieopplegget kan gjerne kombineres med innledninger. Det er dessuten mange lenker til informasjon i studieheftet, som dere bør bruke aktivt. **Digitalt studiearbeid:** Det er tillatt å gjennomføre inntil 50% av studieopplegget elektronisk, ved bruk av telefon, Teams etc. Alle deltagerne må da være til stede samtidig. **NB: I 2021 er det gitt unntak slik at kurs kan være heldigitale ut året.**

Viktig om frammøteliste:

Kursleder har ansvaret for å opplyse alle deltagere om at de blir ført opp på frammøteliste for kurs/opplæringstiltak, slik at deltagerne kan gi sitt samtykke. For kurs og studietiltak som mottar opplæringstilskudd i henhold til Lov om voksenopplæring er kursarrangør pålagt å føre frammøteliste som viser møtedatoer, varighet, deltagerens navn, fødselsår, kjønn og postnummer. Frammøtelistene skal oppbevares i minst fem år. ([Jfr. Lov om voksenopplæring, forskriftens § 9.](#)) Senterpartiets Studieforbund behandler og oppbevarer frammøtelistene i henhold til [Lov om behandling av personopplysninger](#). Se også: www.senterpartiskolen.no og vår [Håndbok for studieledere](#).

Slik gjør vi det:

- **Meld inn kurset/studiearbeidet i [Kursportalen](#) eller [på nettsidene våre](#).**
- **Ta en titt på godkjent [studieplan](#) før dere begynner.**
- **Kurset/studiearbeidet må ha en varighet på minimum fire timer, hvor fire deltakere er til stede i minst 75% av tiden.** En studietime defineres som én klokke time, inkludert pause.
NB: halve klokketimer blir strøket.
- **Rapportering/søk om tilskudd:** Kurs som oppfyller kravene har rett til opplæringstilskudd. Søknad og rapportering skal skje via [Kursportalen](#). Frammøteliste kan eventuelt sendes i brev til: Senterpartiets Studieforbund, Akersgata 51 0180 OSLO. **NB:** Frammøteliste **skal ikke** sendes i e-post eller SMS. Frammøtelister som sendes i e-post eller SMS blir avvist automatisk, og vil ikke bli registrert.
- **Utbetaling av opplæringstilskudd** skjer kvartalsvis. Ifølge Voksenopplæringsloven skal opplæringstilskudd utbetales pr godkjent studietime, og skal IKKE ganges opp med antall deltagere.
- **Kursbevis** Alle som gjennomfører studieopplegget (dvs. er til stede på minst 75 % av antall godkjente studietimer) har krav på kursbevis. Kursbeviset kan lastes ned via Kursportalen eller bestilles fra Senterpartiskolen.

For mer informasjon: <https://www.senterpartiskolen.no/kurs> eller ta kontakt med Senterpartiets Studieforbund: sps@sp.no

NB: VIKTIG OM KORONA OG SMITTEVERN

Det er umulig å si hvordan koronasituasjonen utvikler seg, og hvilke smitteverntiltak som vil være påkrevd framover. Vi skal uansett ta nødvendige hensyn og følge regler, anbefalinger og påbud. Vi må absolutt unngå at Senterpartiet sprer smitte på sine arrangementer. Som politisk parti er vi avhengige av tillit, og vi må derfor være ekstra påpasselige med smitteverntiltak.

Alle må følge godt med på informasjon fra egen kommune, kommuneoverlege, Folkehelseinstituttet og Senterpartiets hovedorganisasjon.

Voksenopplæringsforbundet har laget en smittevernveileder for kursarrangører som kan hentes her: <http://vofo.no/ressursbank/smittevernveileder/>

Se også sidene til Folkehelseinstituttet: <https://www.fhi.no/sv/smittsomme-sykdommer/corona/>

Nytt kommunestyre og nye muligheter

Senterpartiet vil bygge samfunnet nedenfra. Vi vil ha et samfunn med frie selvstendige mennesker som med tro på egne evner tar ansvar for sitt eget liv, for fellesskapet og natur og miljø. Partiets menneskesyn har utspring i det kristne verdigrunnlaget og humanistiske verdier i pakt med dette. Hvert menneske er unikt og uerstattelig, og respekten for menneskeverdet er overordna andre verdier. Senterpartiets verdigrunnlag.

Lokalpolitisk arbeid handler om demokrati og samfunnsutvikling, men også om å bygge sterke, trygge arbeidslag. Vi skal trives i den politiske hverdagen, og det skal være interessant og givende å være lokalpolitiker. Vi er ulike mennesker som kommer sammen i lokallaget og i kommunestyregruppa, men hvis skal få utrettet noe sammen må vi ha gode relasjoner oss imellom. En kommunestyregruppe settes sammen hvert fjerde år, og skal målbære Senterpartiets politikk gjennom perioden. Vi må jobbe sammen for at gruppa skal være en trygg arena for bred debatt, meningsutvekslinger og politisk initiativ. Ved å fokusere på det politiske arbeidet vi skal gjøre sammen, og sørge for samarbeidsklime og arbeidsglede, kan vi bygge et sterkt arbeidslag. Det er også nødvendig med god dialog og samarbeid mellom kommunestyregruppe og lokallag. Både kommunestyrerepresentantene og lokallaget skal bidra til de gode Senterparti-løsningene – nær folk.

Det er *medlemmene* som har gitt oss jobben, enten ved å velge oss til styret i lokallaget, eller nominere oss som kandidater på kommunevalglista. Det er viktig å huske på at vi som er folkevalgte representerer Senterpartiet og velgerne – og ikke oss selv.

Som folkevalgte kommer vi også inn i formelle posisjoner hvor valglov, kommunelov og annet offentlig lovverk regulerer vårt virke. Vi skal forholde oss respektfullt og korrekt til lover og regler for det politiske arbeidet, og være oss bevisst det mandatet vi har fått.

Etter en hektisk valgkamp kommer den politiske hverdagen. Det er nå jobben starter for alvor. Det vil være mye å sette seg inn i, spesielt for den som er «fersk i faget». Men også de som har vært med en stund vil få nye folk å forholde seg til, nye saker, muligheter og utfordringer. Både Senterpartigruppa og selve kommunestyret skal konstitueres, og kanskje skal det gjøres sonderinger og forhandlinger med tanke på fordeling av posisjoner. Det er viktig å komme best mulig «ut fra start», både i egen kommunestyregruppa og når det gjelder samarbeid med andre partier. Bruk derfor tida godt, både til å bygge lag og til å etablere politiske relasjoner med tanke på de neste fire årene.

Politikk, samarbeid og forhandlinger

*Hokken ska´n godblonke tel, spør Skjæråsen i visa. Hvem skal vi godblunke til i lokalpolitikken, hvem vil samarbeide med, og hvor finner vi de beste alliansene? Hvem er politiske motstandere, og hvem kan tenkes å støtte Senterpartiet i de viktige sakene? Eller trives vi best med egen politikk, på egen kjøll? Lokalpolitikken er mangfoldig, utfordringene er ulike og Senterpartilagene er forskjellige. Som sentrumparti har Senterpartiet en tradisjon for å samarbeide både til høyre og til venstre i politikken. Mangfoldet i det lokale samarbeidet kan derfor illustreres ved noen eksempler på *politiske samarbeidsavtaler* som ble inngått etter valget i 2015:*

- Aremark kommune: Senterpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.
- Fræna kommune: Senterpartiet, Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre.
- Oppland fylkeskommune: Senterpartiet, Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti.
- Hurum kommune: Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti.
- Nærøy kommune: Senterpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre og Sosialistisk Venstreparti
- Lunner kommune: Senterpartiet og Arbeiderpartiet
- Halden kommune: Høyre, Venstre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet.

Det må skilles mellom politiske samarbeidsavtaler, som gjerne inneholder *både* valgteknisk samarbeid om et mer forpliktende politisk samarbeid i kommunestyreperioden – og rent valgteknisk samarbeid. Hvordan oppstår det politiske samarbeidet, og hva er styrende for valg av eventuelle samarbeidspartnere gjennom perioden? Det er selvsagt mange forhold som spiller inn. Dette kan være tradisjoner, tidligere allianser, politiske utfordringer, velgeroppslutning og til sist antall mandater – for å nevne noe. Uansett er det nødvendig å «sondere terrenget», da alt samarbeid også vil være personavhengig og saksavhengig. *Her må vi være godt forberedt, og starte prosessen tidlig. Det er også viktig å gjøre prinsipielle avklaringer og forankre arbeidet i lokallaget, slik at nødvendige beslutninger kan fattes i god tid.*

Først av alt må vi ta stilling til om vi ønsker forpliktende politisk samarbeid etter valget, eller vil vi kun vil drive egen politikk på selvstendig basis. Hvis vi vil gå for et samarbeid, må vi vurdere om vi skal samarbeide med ett eller flere partier. Hvordan kan vi se for oss allianser, på bakgrunn av felles politisk syn når det gjelder viktige saker i kommunen? Er det noen som peker seg ut som gode samarbeidspartnere – og hvor i partiprogrammene ligger det konfliktstoff? Bør vi snakke med alle de andre partiene på forhånd, eller bare noen få utvalgte? Disse spørsmålene må diskuteres i god tid, og det er fornuftig å legge en plan for hvordan et eventuelt samarbeid med ett eller flere andre partier skal håndteres.

Valgresultatet kan bli overraskende, vi kan få flere mandater enn tenkt – eller vi kan få færre enn vi hadde ønsket. Begge deler vil ha innflytelse på hva vi skal gjøre i dagene *etter valget*, hvor det ofte blir hektisk møtevirksomhet og stor aktivitet for å få «mest mulig» ut av situasjonen med tanke på de neste fire årene. I denne prosessen kan det gå fort i svingene, da mye ofte står på spill for alle partier når det skal forhandles om posisjoner.

Det er også verdt å merke seg hvordan selve *valgordningen* fungerer.

Kandidatene til kommunestyret kåres på grunnlag av kandidatenes personlige stemmetall. De på listen som er forhåndsnominerte får et påslag i personstemmer lik 25 prosent av de velgerne som har stemt på listen. Så blir de personstemmene velgerne har gitt kandidatene lagt til, både fra egen liste og personstemmer som kandidatene har fått fra andre listers velgere. Kandidatene kåres deretter i rekkefølge avhengig av hvem som har fått flest personstemmer. For mer informasjon om valgordningen, se [Den norske valgordningen i hovedtrekk - kandidat kåring ved kommunestyrevalg.](#)

Hvis Senterpartiet skal ha en førende rolle i lokalpolitikken i hele Norge og nær folk etter valgnatta 2019, må vi være i forkant. I Senterpartiet skal vi være best mulig forberedt når brikkene legges etter valget. Da må strategi og planlegging på plass – så tidlig som overhodet mulig.

Grønt, gult, rødt eller blått? Mange brikker skal falle på plass etter kommunevalget.

Ordfører kandidat og valgteknisk samarbeid

Senterpartiet har lang tradisjon som «ordførerparti», og fikk 105 ordførere og 96 varaordførere etter valget i 2015. Uavhengig av størrelsen på Senterpartiets kommunestyregruppe, kan vi selvsagt stille til konstitueringen med vår egen ordfører kandidat. Men mange Sp-ordførere representerer imidlertid verken den største eller nest største gruppen i kommunestyret. De blir ordførere gjennom samarbeid med andre partier.

Derfor må vi må ta stilling til hva som skal prioriteres, hvilke posisjoner det er ønskelig å forhandle om, og hvilke posisjoner det er realistisk å få. Ordfører, varaordfører og eventuelle andre lederverv skal velges av kommunestyret, noe som gir rom for forhandlinger. Et parti i opposisjon kan derfor oppnå flere verv gjennom et slikt samarbeid, enn om partiet velger å stå alene. Det *valgtekniske samarbeidet* kan være en mulighet i kampen om posisjoner og ordførervervet. Valgteknisk samarbeid krever ikke noe politisk bindende samarbeid, utover samarbeid om selve valget av personer til ulike verv og posisjoner.

Forhandlinger og samarbeid om valg av ordfører er ikke uvanlig. De politiske partiene kan på forhånd inngå avtale om slikt samarbeid, hvor andre partier da blir enige om å stemme på et partis ordfører kandidat. Det eller de partiene som støtter et annet partis ordfører kandidat, får gjerne gjenytelse i form av stemmer til plass i formannskap eller underutvalg, hvor partiet ellers etter eget stemmeantall ikke ville ha fått uttelling. Dette er spørsmål som gjerne avklares før valget, og lokallaget må finne ut hvilke partier som er mulige samarbeidspartnere.

Forhandlinger krever forarbeid og et godt mandat. De som skal forhandle gjør dette på vegne av Senterpartiet, og ikke for seg selv. Vi ønsker oss mest mulig ut av forhandlingene, men ikke på bekostning av demokratiske prosesser i lokallaget. Lokallagsstyret må ha hånd om prosessen, og det er nødvendig med god forankring. Vi må også være enige om hvem som skal forhandle, hva det skal forhandles om, hva vi kan «legge i potten», og hva vi vil ha av mulige gjenytelser. Den eller de som skal forhandle må ha en forståelse for hva forhandlinger er, og ha kunnskap om forhandlingsteknikk. Legg gjerne til rette for en bred drøfting i kommunerådet på forhånd. Selv om det jobbes under tidspress, må vi ta oss tid til å informere og forankre underveis. Dette gjelder spesielt hvis forhandlingene er vanskelige eller kontroversielle. Hvis vi bruker tid på å avklare mandat på forhånd, vil dette kunne gjøre prosessen og forhandlingene enklere.

Forhandlinger kan gjennomføres på flere måter, men det er ingen ulempe å være aktiv og pågående som initiativtager til forhandlinger. Rammen rundt et forhandlingsmøte bør være formell slik at prosessen blir ryddig, og for å unngå misforståelser i ettertid. Samtidig er det viktig med et godt samarbeidsklima og god dialog. Sett gjerne opp forslag til dagsorden i invitasjonen, og avklar møteledelse og føring av protokoll når møtet begynner. Det er viktig å sette seg inn i Kommunelovens bestemmelser, som regulerer det valgtekniske samarbeidet og fordeling av kommunale verv. [Se Kommuneloven, §§ 37 og 38](#), som omhandler bestemmelsene om forholdsvalg og avtalevalg.

Kommuneloven § 37 Forholdsvalg – valgoppgjøret.

1. Ved valgoppgjøret fordeles medlemsplassene på listene i forhold til det antall stemmesedler hver liste har fått, ved bruk av delingstall 1, 2, 3, 4 osv. Har flere lister samme kvotient, tilfaller plassen den av listene som har størst stemmetall. Har de samme stemmetall, avgjøres valget ved loddtrekning.
2. Når det er avgjort hvor mange medlemsplasser en liste vil få, foretas en ny stemmeopptelling for listens kandidater. En går fram slik:

Først telles de navn som står som nr. 1 på stemmesedlene. Den kandidat som får flest stemmer ved denne opptellingen, er valgt. Skal listen ha mer enn én plass, teller en deretter opp de navn som står som nr. 2 på stemmesedlene. Den kandidat som får flest stemmer ved de to opptellingene, når en ser bort fra den allerede valgte, er valgt. På samme måte fortsetter en inntil alle plasser listen skal ha er besatt, med de modifikasjoner som følger av bestemmelsen i denne paragrafs nr. 3. Hvis flere kandidater har fått like mange stemmer, anses den valgt som står først i rekkefølgen på listen.

Ved opptellingen ses bort fra andre navn enn de som står på den innleverte valgliste.

3. Viser det seg at et kjønn etter denne fremgangsmåte vil bli representert med færre medlemmer fra en liste enn det som følger av kravene i § 36 nr. 2, rykker kandidater fra det underrepresenterte kjønn så langt mulig opp på listen i det omfang som er nødvendig for å oppnå slik balanse.
4. Hver liste skal såvidt mulig tildeles så mange varamedlemmer som den får medlemmer, med et tillegg av to. Varamedlemsplassene fordeles ved fortsatt opptelling på samme måte som bestemt for medlemmene i pkt. 2 og 3 ovenfor.

§ 38 a. Avtalevalg.

1. Kommunestyret eller fylkestinget kan selv enstemmig vedta at valg til folkevalgte organer skal foregå som avtalevalg etter denne paragrafen.
2. Valget gjennomføres på grunnlag av innstilling med forslag til medlemmer og varamedlemmer til organet. Innstillingen skal inneholde et antall navn som tilsvarer antall medlemmer i organet med angivelse av den gruppe medlemmet representerer. I tillegg kan innstillingen inneholde et antall varamedlemmer for hver gruppe som tilsvarer antall medlemmer gruppen skal ha, med tillegg av to. Innstillingen vedtas enstemmig av kommunestyret eller fylkestinget.
3. Kravene til kjønnsbalanse i § 36 nr. 2 gjelder tilsvarende. Viser det seg at et kjønn vil få færre medlemmer enn det som følger av første punktum, skal kandidater fra det underrepresenterte kjønn settes inn i det omfang som er nødvendig for å oppnå slik balanse. Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare består av medlemmer av kommunestyre eller fylkesting, og ved valg til arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal disse regler følges så langt det er mulig.
4. Ved valg av varamedlemmer gjelder nr. 3 tilsvarende.

Spørsmål til diskusjon

- Diskuter fordeler og ulemper med forpliktende politiske samarbeidsavtaler mellom ulike partier. (Ta utgangspunkt i situasjonen i egen kommune.)
- Hvordan kan et valgteknisk samarbeid brukes for å sikre posisjoner?

Fordeling av kommunale verv

Utvelging av kandidater til kommunale nemnder og utvalg er en viktig del av de forberedelsene lokallagsstyret og kommunestyregruppe skal gjøre sammen. Det er noen prinsipielle sider ved utvelgelsen som bør diskuteres før personkabelen blir lagt, som for eksempel om styringsmodellen i kommunen legger føringer som partiet må forholde seg til.

Tidligere var hovedutvalgsmodellen vanlig i kommunene, men nå praktiserer mange en utvalgsmodell. Denne modellen bygger på at utvalgene er forberedende organ med begrenset myndighet, noe som forutsetter gjennomgående representasjon mellom kommunestyret og utvalgene. Enkelte fylker og store kommuner har innført parlamentarisme, hvor fylkesråd eller kommunalråd utgår fra flertallet i kommunestyret. Det er kommunestyret som bestemmer styringsmodell. Derfor må gruppa ta stilling til styringsmodell og eventuell mulighet til å få støtte fra andre partier til å velge den modellen partiet finner best. Hvis det skal innføres parlamentarisk styreform, følger dette av forberedelser og vedtak i det forrige kommunestyret. Det nye kommunestyret står fritt til å bestemme om vedtaket skal iverksettes.

Senterpartiet må så ta stilling til ønsket om å spre oppgavene slik at flest mulig får ta del i det kommunale arbeidet gjennom utvalg, nemnder, råd og verv. Dette har både fordeler og ulemper. Fordelene er at vi trekker inn mange av de som stod på kommunevalglista, flere medlemmer blir engasjert, vervene kan spres geografisk, kjønnsmessig og aldersmessig. Ulempene kan være uklare arbeids- og ansvarsforhold, og problemer med å holde en klar linje mellom arbeidet i nemnder og utvalg og i kommunestyret.

Kjønnsbalanse

Senterpartiets vedtekter er tydelige på kjønnsbalanse ved både tillitsvalg og nominasjoner, [jfr. vedtektenes § 4. A:](#) *”Ved alle valg og nominasjoner skal begge kjønn være representert med minst 40 prosent”.*

Senterpartiet var for øvrig det eneste partiet som hadde flere kvinner enn menn på førsteplass foran stortingsvalget 2017, med 10 kvinner og 9 menn. Her skilte Senterpartiet seg ut i nominasjonsprosessen, ved å nominere 52% kvinner. Partiet ble også valgets vinner med en fremgang på 4,8 prosentpoeng, og er det eneste partiet på Stortinget med flere kvinner enn menn; 10 kvinner og 9 menn fikk plass i Senterpartiets stortingsgruppe. – *Vi har vært bevisst på å ha en god blanding av menn og kvinner på førstekandidatplass. Også når det gjelder alder og geografi, har vi fått en god kombinasjon, sier Marit Arnstad [til NRK 15.09.2017](#)*

[Lov om likestilling og forbud mot kjønnsdiskriminering](#), §28 regulerer kjønnsbalanse i offentlige utvalg. Når et offentlig organ oppnevner eller velger utvalg, styrer, råd, nemnder, delegasjoner med videre, skal begge kjønn være representert på følgende måte:

- a. Har utvalget to eller tre medlemmer, skal begge kjønn være representert.
- b. Har utvalget fire eller fem medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst to.
- c. Har utvalget seks til åtte medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst tre.
- d. Har utvalget ni medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst fire.
- e. Har utvalget flere medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst 40 pst.

Første ledd gjelder også ved oppnevning og valg av varamedlemmer. Departementet kan gi dispensasjon fra kravet om kjønnsbalanse dersom det ikke har latt seg gjøre å finne et tilstrekkelig antall kvalifiserte medlemmer av begge kjønn. Første ledd gjelder ikke for utvalg mv. som etter lov bare skal ha medlemmer fra direkte valgte forsamlinger.

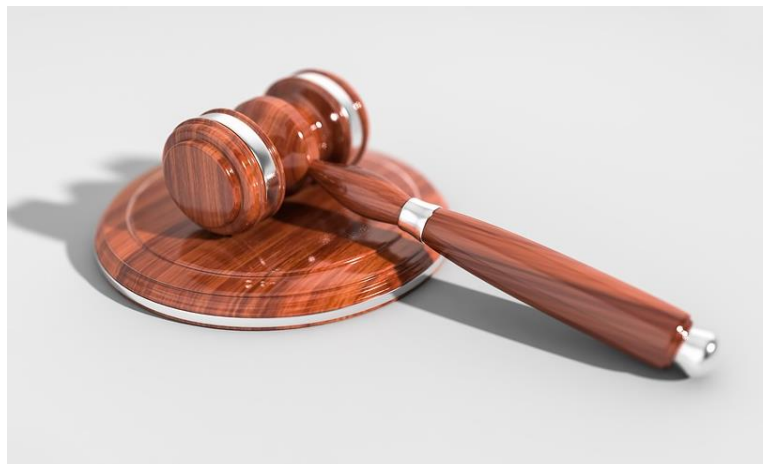
For utvalg mv. valgt av folkevalgte organer i kommuner og fylkeskommuner, gjelder bestemmelsene i kommuneloven. Ved forslag til bare én representant, bør partiet alltid ha forslag på to navn – én av hvert kjønn.

[Kommunelovens § 36](#), pkt 2 Forholdsvalg – listeforslag sier følgende om forholdsvalg og kjønnsbalanse: *«Skal det velges to eller tre medlemmer, skal hvert kjønn være representert på den enkelte liste. Skal det velges fire eller fem medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst to. Skal det velges seks til åtte medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst tre.*

Skal det velges ni medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst fire, og skal det velges flere medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst 40 prosent. Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare består av medlemmer av kommunestyre eller fylkesting, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal disse reglene følges så langt det er mulig. Når det gjelder representasjon av begge kjønn i styret i selskaper som er eid av kommuner og fylkeskommuner i fellesskap, vises til kapittel 12 A.»

Kommunelovens § 37 regulerer hvordan valgoppgjøret fordeler medlemsplassene på listene i forhold til det antall stemmesedler hver liste har fått, ved bruk av delingstall. I paragrafens pkt. 3 stilles det også krav til kjønnsbalansen skal ivaretas.

Lovkravene i §36 og §37 er ikke absolutte, fordi lovteksten sier at reglene skal følges *så langt det er mulig*. Kjønnsubalanse i for eksempel et formannskap er strengt tatt i konflikt med loven. Samtidig er det kommunene selv som vurderer om lovkravet kan oppfylles, ved om det finnes tilgjengelige kandidater av «riktig» kjønn. Det gjorde det ikke i Østre Toten da et av formannsskapsmedlemmene måtte ut i permisjon: [I denne saken fra Østre Toten kommune er 5 av 7 medlemmer kvinner. \(NRK 28.09.2017\)](#)

Spørsmål til diskusjon

- Hvordan vil dere sikre kjønnsbalanse ved fordeling av kommunale verv, i tråd med lovverket og Senterpartiets vedtekter?
- Hvordan kan vi bidra til mangfold i politiske verv – også utover kjønn? Hva tenker dere om andre forhold slik som alder, bosted, etnisk bakgrunn med mer?

Konstituering av kommunestyret og Senterpartiets gruppe

Det er lokallagsstyret ved lederen som har ansvaret for å samle kommunestyregruppa etter valget, [jfr. Senterpartiets vedtekter § 6, pkt D g](#)): Lokalstyret skal derfor sammenkalle kommunestyregruppa, og medvirke til at denne blir konstituert med gruppeleder og nestleder. Selv om lokallagslederen har det formelle ansvaret med å kalle inn kommunestyregruppa, er det kommunestyregruppa som foretar den formelle konstitueringen gjennom valg av leder og nestleder. Hvis samarbeidet og forståelsen mellom lokallagsledelsen og gruppa svikter, er dette et dårlig utgangspunkt for samarbeidet de neste fire årene. Derfor er det viktig å bli enige om konstitueringen, og etablere et godt samarbeid fra starten av.

Selv om kommunestyregruppa skal konstituere seg gjennom valg av gruppeleder og nestleder, er det *nominasjonsmøtet i partiet som i praksis har gitt føringer for disse valgene*. Dersom ikke førstekandidaten på lista blir valgt til ordfører, er det derfor naturlig at vedkommende velges som gruppeleder. Hvis Senterpartiet får ordføreren, bør vi unngå å velge vedkommende som gruppeleder. Ordførerrollen stiller i mange sammenhenger krav til å opptre på vegne av hele kommunestyret, og ikke bare på vegne av partiet. Rent praktisk er det også vanskelig å lede gjennomføringen av kommunestyremøtet, og samtidig holde løpende kontakt med egen gruppe gjennom debattene og foran avstemninger. Hvorvidt varaordfører bør velges til gruppeleder er en vurderingssak, men gruppeleder bør være blant de som har plass i formannskapet. Gruppelederen trenger å ha oversikt og skal dessuten ikke bare være møteleder og koordinator i gruppa, men også ha et ansvar som partiets talsmann utad. Bruk praktisk sans og fornuft når vervene skal bekles, og forsøk å fordele arbeidsbyrden mellom kommunestyrerepresentantene på best mulig måte.

Dersom det er aktuelt å legge fram en politisk samarbeidsplattform sammen med partier vi har funnet løsninger med i konstitueringen, skal vi tenke oss nøye om. Formelt sett er det bare i kommuner og fylker som har parlamentarisk styreform at samarbeidspartiene må fremme felles politikk gjennom perioden. En samarbeidsplattform kan være greit når den inngås med partier som vi føler oss nært beslektet med ideologisk, ellers ikke. Uansett bør vi passe på at vi ikke forhandler bort profilsaker vi har frontet tidligere. Da mister vi troverdighet. En avtale om at partiene som danner flertallet, skal ta felles ansvar for å få budsjettet i havn, kan derimot være naturlig.

Spørsmål til diskusjon

- Hvordan vil dere legge best mulig til rette for samarbeid mellom kommunestyregruppa og lokallaget gjennom perioden?
- Hvordan vil dere bruke kommunerådet i dette arbeidet?

Folkevalgt på Sp-vis

Partiets tillitsvalgte i organisasjonen og i offentlige verv må i sitt arbeid rette seg etter partivedtektene, de retningslinjer som partiets organer vedtar i medhold av vedtektene, og ellers på beste måte virke til framgang for partiets mål og politikk, slik det er fastlagt i partiets program. Senterpartiets vedtekter §4 pkt. D.

Vi er Senterpartiets folkevalgte

Noen vil bli overrasket over å bli en del av «laget» etter valget. Andre vil bli skuffet over at de ikke ble valgt inn i kommunestyret, eller ikke fikk ønskede posisjoner. Begge kategorier bør få litt ekstra oppmerksomhet fra partiets side. Den nyvalgte kommunestyregruppa bør raskt kalles sammen til gruppemøte. Her legges

grunnlaget for tillit og fortrolighet innad i gruppa for de neste fire årene, så dette møtet er viktig. På møtet må vi også gjøre en endelig fordeling av posisjoner i egen gruppe og avklare samarbeidskonstellasjoner med andre partier, hvis dette ikke allerede er gjort.

Å bli folkevalgt er en tillitserklæring, og denne tilliten skal vi være oss bevisst. Tillit er noe vi gjør oss fortjent til. Tillit kan forvaltes fornuftig, men den kan også misbrukes. Det er heller ingen blir valgt til kommunestyret i kraft av seg selv, men vi velges på vegne av Senterpartiet. Rollen som folkevalgt forplikter både overfor Senterpartiet, velgerne og kommunen vi får tillit til å styre. Senterpartiet har også vedtatt normer for disse forpliktelsene, både gjennom vedtekter og i de etiske retningslinjene:

Senterpartiet sine etiske retningslinjer har følgende innledning: «*Allmenngyldige etiske verdier og normer som åpenhet, sannferdighet, ærlighet, pålitelighet, lojalitet, og at man skal behandle andre slik man selv ønsker å bli behandlet, ligger til grunn for vårt arbeid. Politisk arbeid er basert på gjensidig tillit mellom velger og folkevalgte.*

Partiets representanter skal opptre slik at det aldri kan være tvil om at de både som tillitsvalgte, folkevalgte og ansatte etterstreber å leve opp til, og praktiserer, en høy etisk standard og utføre sine oppgaver med høy grad av integritet.»

Senterpartiets folkevalgte har et selvstendig ansvar for å unngå situasjoner/relasjoner der det kan stilles spørsmål ved om hendelser kan oppfattes å være i strid med de etiske retningslinjene. [Senterpartiets etiske retningslinjer kan leses her.](#)

Programmet – lov eller veileder?

Partiprogrammet er kontrakten mellom velgerne og de folkevalgte, og dette forplikter. Programmet er også bindemiddelet mellom medlem, styret, kommunestyregruppa og den enkelte folkevalgte. Det er programmet som gir partiet identitet, og som viser forskjellene partiene imellom. Hver og en har dessuten en moralsk forpliktelse til å følge programmet, både av hensyn til medlemmene og velgerne.

Vi må kjenne oss forpliktet av programmet. Både de konkrete standpunktene partiet har inntatt i programmet, nedfelte verdier og politisk retning forplikter. Derfor er det viktig at programmet har god forankring, slik at både folkevalgte og tillitsvalgte føler eierskap til - og forpliktelse overfor partiprogrammet.

Et godt utformet program vil være veiviser i mange av de sakene vi får til behandling. Partipisken slår ikke hardt i Senterpartiet. Vi har tradisjon for at våre representanter kan skille lag i saker som ikke er prinsipielle, eller har med ivaretagelse av lokale interesser å gjøre. Det kan faktisk styrke partiets troverdighet at representantene stilles fritt til å fremme eget lokalmiljøes interesser.

Forankret i lokal virkelighet og sentral parti-ideologi

Senterpartiets verdisyn gjør det sjelden til noen motsetning å kombinere lokale interesser med hensynet til partiets idégrunnlag. «Senterpartiet vil bygge samfunnet nedenfra», står det i begynnelsen av vårt stortingsvalgprogram. Noen konflikter kan det likevel bli. Jordvern, bo- og driveplikt i landbruket er typiske eksempler, fordi Senterpartiet fremmer en restriktiv politikk i slike spørsmål. I praksis vil det fra tid til annen kunne oppstå ønske om å fravike partilinjen for å ivareta personlige hensyn i lokalpolitikken. Senterpartiets verdisyn og politiske tradisjon har plass for lokale variasjoner i valg av politiske løsninger.

Kontakt med organisasjoner og interessegrupper

Senterpartiet mener at dugnadsånd er drivkraften bak frivillig innsats. Frivillige organisasjoner skaper arenaer for tilhørighet og samhold i nærmiljøet. I valgkampen og programarbeidet er vi ofte flinke til å ta kontakt med frivillige organisasjoner, næringsorganisasjoner og ulike interessegrupper for å få deres mening. I det løpende politiske arbeid i valgperioden kan vår vilje til å lytte til andre settes på prøve. Det er i behandlingen av konkrete enkeltsaker at organisasjonene virkelig verdsetter vår vilje til å høre deres syn i saken. Dette er det verdt å huske på gjennom kommunestyreperioden, ikke bare under arbeid med program og gjennom valgkampen. Organisasjonslivet skal vite at i Senterpartiet blir organisasjonene hørt og tatt på alvor, selv om vi ikke alltid klarer å tilfredsstille alle ønsker fra ulike interessegrupper.

Uenighet

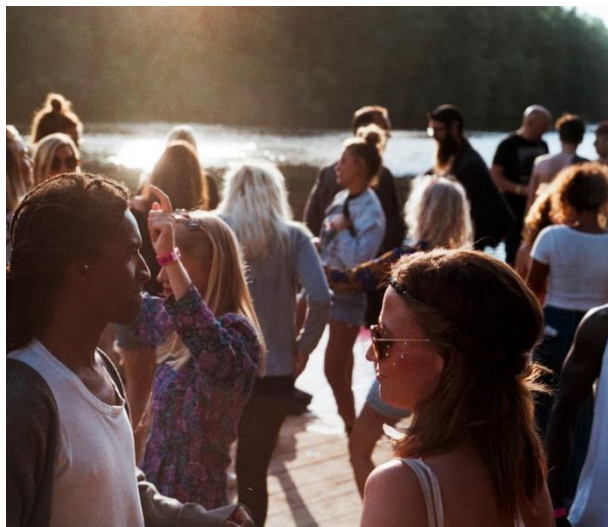
Ulike oppfatninger er en styrke i prosessen mot å finne den beste løsningen. Uenighet i form av låste posisjoner og strid internt i gruppa er alt annet enn konstruktivt. Det kan bli så vanskelig at det tar all oppmerksomhet i arbeidet vårt. Lag gjerne noen spilleregler som dere kan enes om, er det lettere å gå inn i konfliktsakene når de kommer. Det vil være godt «forebyggende arbeid» om uenighet varsles i gruppemøte/kommunerådsmøte og aldri kommer som en overraskelse i kommunestyret.

Vis romslighet, men i store saker hvor et splittet Senterparti blir avgjørende for saker av stor betydning for partiet og/eller kommunen, kan det bli nødvendig å gjøre vedtak som binder gruppa.

Spørsmål til diskusjon

- Er Sp- programmet «lov» eller «veileder»? Hva syns dere?
- Hva mener dere skal veie tyngst i kontroversielle saker?
- Hvordan vil dere takle «å møte dere selv i døra» hvis program og praktisk politikk skulle sprike?
- Hvordan vil dere takle uenighet? Når mener dere at flertallet skal bestemme, og i hvilke type saker kan det tenkes at representantene kan fristilles? (Finn gjerne eksempler på aktuelle saker)

Ombudsrollen

Som folkevalgt i Senterpartiet skal vi være ombud for kommunens innbyggere. Hver og en av oss har et personlig ansvar for kontakt med velgerne, og for å fremme deres saker innenfor rammen av partiprogrammet vårt. Grappa og lokallagsstyret har et overordnet ansvar for utadrettet informasjon, men ombudsrollen må hver enkelt ta ansvaret for. Ombudsrollen ivaretar vi gjennom å gjøre oss tilgjengelige. Som politikere skal vi tjene innbyggernes interesser, men sannheten er

vel at de færreste utenom kommunestyret vet hva vi bedriver tiden med i kommunepolitikken. Media velger ofte ut konfliktsakene, og formidler holdningene til de som står lengst fra hverandre i debattene. Derfor må vi være tilgjengelige, svare på spørsmål og selv bidra til å gi informasjon. Folk må kjenne seg velkomne til å ta kontakt med oss for å ta opp saker de er opptatt av. Vi må samtidig lære oss noen grep for å skjerme oss for å bli fanget av tidsklemma, eller føle at noen forventer personlige tjenester. Vi trenger ikke å svare på alt fra alle til enhver tid, men vi må føle ansvar for å ta imot spørsmål og innspill på saker som er viktige for den enkelte.

Arbeidsgiveransvaret

Som folkevalgt følger det også med et arbeidsgiveransvar, som vi skal være oss bevisst. Kommunens arbeidsgiverpolitikken vil være et av de viktigste styringsverktøyene for folkevalgte. Samtidig kan det oppleves utfordrende å være både arbeidsgiver og ombud, samtidig som vi skal bidra til politiske endringer i kommunen. Det vil heller ikke alltid være politisk enighet om målene og virkemidlene, her kan det være ulike partipolitiske syn på forskjellige forhold knyttet til arbeidsgiverpolitikken. KS har laget et hefte om folkevalgtes arbeidsgiveransvar, som gjerne kan leses: [Folkevalgtes arbeidsgiveransvar](#)

Spørsmål til diskusjon

- Hva tenker dere rundt ombudsrollen, og hvordan vil dere ivareta denne?
- Hvordan bør folkevalgte opptre i rollen som arbeidsgiveransvar for de ansatte i kommunen?
- Hvilken arbeidsgiverpolitikk ønsker vi å legge til rette for i vår kommune?

Medlemskontakt

Det er gruppas og styrets ansvar som fellesskap at kontakten mellom kommunestyregruppa og medlemmene er god. Derfor har kommunestyregruppa plikt til å stille seg til disposisjon. I Senterpartiet skal medlemmene og organisasjonsapparatet utgjøre et arbeidsfellesskap som er sentralt både for utvikling av politikk, og for løsning av de utfordringer som kommer opp i løpet av valgperioden. Legg gjerne opp til en god diskusjon på første kommunerådsmøte etter valget, for å finne fram til arbeidsformer som kan fremme interesse og oppslutning om det politiske arbeidet.

Lokallagsstyret skal, ifølge Senterpartiets vedtekter medvirke til at det alltid er god kontakt og samarbeid mellom Senterpartiets representanter i kommunestyret og andre kommunale ombud, og lokallagets medlemmer og tillitsvalgte, ved at det avholdes kommunerådsmøter regelmessig ([vedtektenes §4 pkt D](#)). Kommunerådsmøtene er med andre ord obligatoriske, og skal være et kontaktpunkt mellom partigruppe, styre og medlemmer

Det er utarbeidet egne retningslinjer for kommunerådene:

Formålet med kommunerådsmøtene er å få samhold mellom partiets program og praktisk politikk, samt å drøfte den fremtidige utvikling av kommunen.

Kommunerådsmøte holdes normalt hver måned. Møtet er et senterpolitisk forum for drøfting av:

1. Større prinsipielle saker som ventes eller ønskes tatt opp i formannskap, kommunestyre eller andre kommunale organer.
2. Kommunestyrekartets saker, prioritert etter senterpolitisk aktualitet.
3. Politiske ideer og saker som bør tas opp i form av spørsmål eller interpellasjoner i kommunestyret.
4. Arbeidsdelingen når det gjelder saksforberedelse og fremleggelse i kommunestyret.
5. Viktige saker som angår fylkes- eller rikspolitiske organer.

Kanskje er det fra tid til annen viktigere å «dypdykke» i enkeltsaker, bygge kompetanse i politiske spørsmål og gjennomføre en og annen prinsipiell diskusjon enn å gjennomgå alle kommunestyresakene i detalj. Spannende diskusjoner og mulighet for politisk påfyll og kunnskap kan kanskje friste flere medlemmer til å engasjere seg? Bruk kommunerådet som en læringsarena, og legg til rette for studiearbeid, dialog og gode diskusjoner som involverer tillitsvalgte og medlemmer.

Kommunestyregruppa og lokallaget

Senterpartiet har som mål å legge vilkårene til rette for en harmonisk samfunnsutvikling. Et levende folkestyre, bygget på kristen og nasjonal grunn, er en forutsetning for folkets trivsel og landets fremgang. Individet og menneskeverdet skal være det sentrale i samfunnet og vises tillit i fellesskapet. De sosiale, kulturelle og økonomiske tiltak fra samfunnets side må ta sikte på å skape vekstvilkår og trivsel for alle uansett bosted eller yrke.

Senterpartiets formålsparagraf

Politisk arbeid er frivillig arbeid. Vi rekrutterer velgere på grunnlag av våre meninger, men medlemmer og tillitsvalgte rekrutterer vi i tillegg ut fra et positivt fellesskap som folk har lyst til å delta i. Vårt arbeidslag er et sosialt arbeidslag. Folk som trives sammen, klarer å løse saklig uenighet seg imellom. Vi trenger individualister også i Senterpartiet, men ikke de som først og fremst vil bruke partiet som arena for å hevde meninger som er uavklart med resten av oss.

Lokallagslederen skal bidra til at partiet utvikler program, og stiller kandidater til valg som forplikter seg på programmet. Etter valget innkaller lokallagsleder nyvalgt kommunestyregruppe til konstituering og drøfting av hvordan den og styret skal samarbeide. Lokallagsleder sørger for god kontakt mellom gruppa, styret og medlemmene, kaller inn til kommuneråd og griper inn hvis det oppstår sprik mellom gruppa og programmet.

Gruppelederen skal lede kommunestyregruppa slik at det er samsvar mellom programmet og de standpunkt partiet fremme, og skal sørge for en fornuftig arbeidsdeling mellom medlemmene i gruppa. Gruppeleder skal i samarbeid med lokallagslederen legge til rette for kontakten mellom gruppa og medlemmene, og har ansvar for å orientere styret ved lokallagslederen om saker som kommer til behandling og at partiets syn i viktige saker drøftes med partiet før gruppa trekker sine konklusjoner.

Kommuneråd

Senterpartiets vedtekter, § 6 pkt D. har en bestemmelse som sier at lokallagsstyret skal medvirke til at det alltid er god kontakt og samarbeid mellom Senterpartiets representanter i kommunestyret og andre kommunale ombud, og lokallagets medlemmer og tillitsvalgte, ved at det avholdes kommunerådsmøter regelmessig. Det er utarbeidet egne retningslinjer for kommuneråd, som kan leses her: <https://www.senterpartiet.no/Om%20SP/vedtekter-og-retningslinjer/andre-retningslinjer>

Kommuneråd består av de tillitsvalgte i Senterpartiet, Senterkvinnene og Senterungdommen og av partiets medlemmer i kommunestyret og andre kommunale styreverv, nemnder, råd og utvalg. I tillegg har de øvrige lokallagsmedlemmer adgang til kommunerådsmøtene med stemmerett. Det er lokallagets evt. fellesstyrets leder, som innkaller til og leder kommunerådsmøtene, i samråd med gruppelederen. Formålet med kommunerådsmøtene er å få samhold mellom partiets program og praktisk politikk, samt å drøfte den fremtidige utvikling av kommunen. Kommunerådsmøte holdes normalt hver måned.

Møtet er et senterpolitisk forum for drøfting av:

- Større prinsipielle saker som ventes eller ønskes tatt opp i formannskap, kommunestyre eller andre kommunale organer.
- Kommunestyrekartets saker, prioritert etter senterpolitisk aktualitet.
- Politiske ideer og saker som bør tas opp i form av spørsmål eller interpellasjoner i kommunestyret.
- Arbeidsdelingen når det gjelder saksforberedelse og fremleggelse i kommunestyret.
- Viktige saker som angår fylkes- eller rikspolitiske organer.

Konklusjoner/avstemninger i kommunerådsmøter er *rådgivende* for partiets representanter i kommunale ombud. Det føres protokoll på møtene, og vedtak må i tide meddeles dem det angår. Bruk gjerne kommunerådet som en skoleringsarena for folkevalgte, tillitsvalgte og medlemmer. Det gir god struktur å organisere arbeidet som en studiering, som kan følge sakskart og saker gjennom året. Arbeidet blir også mer spennende ved at saker belyses og diskuteres gjennom tematisering, innledninger, foredrag og debatter. Dette vil også være til hjelp for de folkevalgte – som har ansvaret for de sakene som skal behandles i kommunestyret. Se www.senterpartiskolen.no for mer informasjon.

Spørsmål til diskusjon:

- Hvordan vil dere bruke kommunerådet i arbeidet?
- Når, og i hvilke type saker bør medlemmene trekkes inn i diskusjon i forkant av kommunestyre- eller utvalgsmøter?

Arbeidsfellesskap og trivsel

Kommunestyregruppa og lokallagsstyret skal fungere som et arbeidsfellesskap. Gruppeleder, eventuelt ordfører og lokallagsleder må derfor ha en felles forståelse av arbeidsdelingen. Vi skal utvikle et arbeidslag hvor alle - uavhengig av alder, kjønn og «fartstid» i parti og kommunestyre opplever at de er likeverdige deltakere.

Nøkkelordet er trivsel! Det skal være hyggelig å gå på gruppemøter og styremøter, og vi skal glede oss til diskusjonene i kommunerådet vårt. Selvsagt vil det være vanskelige og mindre hyggelige saker som må håndteres, og noen ganger er vi uenige. Da skal vi være saklige, vi må diskutere sak og ikke person.

Selv om det er mye alvor i politikken, trenger vi også fest og moro. Benytt derfor en og annen anledning til å treffes bare for hyggas skyld – lokallagsstyret og gruppa. Inviter gjerne ektefelle/samboer/kjæreste – som sikkert tilbringer mange nok kvelder alene mens «den bedre halvpart» studerer kommunestyrepapirer eller deltar i møter. Senterpartiet er et utadventt parti, og derfor skal vi ikke opptre som en lukket klubb. I alt vi gjør skal vi derfor tenke på hvordan vi får involvert medlemmene i diskusjonene våre, og hvordan vi skal formidle sluttbudskapet til velgerne.

Velkommen på laget, og vel overstått valg! Gratulerer med nytt verv til deg som er valgt inn i kommunestyret for første gang. Gratulerer med fornyet tillit til deg som allerede har sittet enten en eller flere perioder for Senterpartiet. Takk til dere alle for at dere stiller opp, og gjør en så stor og viktig jobb for partiet!

Lykke til med fellesskap og arbeid i kommunestyregruppe og lokallag.

Senterpartiets Studieforbund

Senterpartiskolen

www.senterpartiskolen.no

Arbeid i kommunestyregruppa tar utgangspunkt i studieheftet *Arbeidslaget 2011 - 2015*. Denne utgaven er nyskrevet og tilrettelagt av Kristin Madsen, Senterpartiets Studieforbund 2015/2018.